

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовao комисију: Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, 02.12.2022. године		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. др Смиљанић, Дамир	редовни професор	Филозофске науке, 21.03.2017.
презиме и име	Звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду		Председник комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. др Драшкић Вићановић, Ива	редовни професор	Естетика и филозофија уметности, 15.03.2013.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филолошки факултет, Универзитет у Београду		Члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. др Поповић, Уна	ванредни професор	Филозофске науке, 25.06.2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду		Члан комисије – ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Душан, Љубиша, Миленковић		
2. Датум рођења, општина, држава: 12.10.1991. Ниш, Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, филозофија, мастер академске студије, мастер филозоф		

4. Годina upisa na doktorske studije i naziv studijskog programa doktorskih studija:
2016. Filozofija

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Улога форме у естетици популарне музике

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Дисертација садржи насловну страну, кључну документацијску информацију (Образац 5а) на српском и енглеском језику, садржај, десет поглавља и списак литературе. Дисертација има укупно 400 страница и 968 референци. Не садржи табеле и илустрације.

Дисертација је подељена на десет поглавља: 1. *Увод* (стр. 9-38); 2. *Појам форме у естетичкој литератури* (стр. 39-69); 3. *Форма у Хансликовој естетици музике* (стр. 70-114); 4. *Појам форме у почетним поглављима Грејсикове књиге* (стр. 115-141); 5. *Улога форме у Грејсиковој афирмацији естетског доживљаја популарне музике* (стр. 142-181); 6. *Грејсикова критика Хансликове естетике и „тезе о активном слушању“* (стр. 182-233); 7. *Грејсик о вредновању популарне музике: неистакнути значај доживљаја форме* (стр. 234-286); 8. *Одбрана популарне уметности у Шустермановој естетици и питање музичке форме* (стр. 287-319); 9. *Форма у Шустермановом тексту „Лена уметност репа“* (стр. 320-352); 10. *Закључак – прошлост, садашњост и будућност форме у естетици популарне музике* (стр. 353-388). Сва поглавља додатно су подељена на мање целине.

У првом, уводном поглављу (стр. 9-38), кандидат указује на основне претпоставке предстојећег разматрања и методе примењене у њему, наглашава проблематични статус форме у савременој естетици популарне музике, полемиче о појму популарне музике, те говори о томе зашто се у истраживању примарно усмерава на Теодора Грејсика и Ричарда Шустермана, као кључне теоретичаре у области естетике популарне музике.

Друго поглавље - *Појам форме у естетичкој литератури* (стр. 39-69) - посвећено је различитим значењима које овај појам задобија током историје естетике, као и смислу који му придају савремени теоретичари и општа естетичка литература. У њему се показује да савремена естетика појам форме ограничава на значење које он добија у формализму као естетичком опредељењу, док се о њему ретко говори мимо тог контекста. Наведени резултат истраживања кандидат у даљем тексту користи како би показао мањкавости таквог разумевања форме и истражио могућност да се овај појам, у другачијем смислу и употреби, афирмише у естетици популарне музике.

Треће поглавље - *Форма у Хансликовој естетици музике* (стр. 70-114) - представља конкретнију анализу значења појма музичке форме у књизи *О музички лепом* Едуарда Ханслика, на коју се осврће савремена естетика приликом говора о форми. Кандидат Миленковић показује да Ханслик форму изједначава са мелодијским, хармонским, ритмичким и структуралним аспектима музичке композиције, истиче важност појма специфично музичког у тој концепцији и напомиње да овај естетичар не запоставља улогу текста вокално-инструменталне музике, боје тона и карактеристика извођења, као што то тврде поједини тумачи Хансликове естетике. На тај начин кандидат отвара могућност афирмације појма форме у естетици популарне музике из контекста који се иначе сматра изворним за филозофију музике у ширем оквиру.

Четвртим поглављем *Појам форме у почетним поглављима Грејсикове књиге* (стр. 115-141) кандидат издваја основне претпоставке Грејсиковог естетичког учења, са посебним освртом на његове ставове о музикалности као темељу човековог интересовања за музику и разлоге за удаљавање од појма уметности у овој концепцији. На тај начин кандидат показује ширу поставку Грејсикове теорије, из које се очитује и начин на који овај аутор употребљава и разуме појам форме.

Дискусија о месту које има форма у овом учењу затим се, у петом поглављу - *Улога форме у Грејсиковој афирмацији естетског доживљаја популарне музике* (стр. 142-181), проширује на ставове овог теоретичара о естетској релевантности популарне музике. У њему кандидат поступном анализом Грејсикових ставова брани тезу да његово истицање естетског интересовања за популарну музику прећутно подразумева да су слушаоци ове врсте музике усмерени на њене формалне и структуралне аспекте, чиме се показује да је форма, мада на неистакнут начин, ипак присутна у овој теоријској концепцији.

Шесто поглавље - *Грејсикова критика Хансликове естетике и 'тезе о активном слушању'* (стр. 182-233) - представља детаљно разматрање Грејсиковог критичког осврта на Хансликову естетику као облик строгог формалистичког учења. Кандидат у њему закључује да је Грејсикова интерпретација Хансликовог учења проблематична, јер је заснована искључиво на ставовима изложеним у једном поглављу књиге *О музички лепом*. Самим тим, кандидат показује да

Грејсикова концепција не црпи из могућности отворених Хансликовим појмом форме.

Седмим поглављем - *Грејсик о вредновању популарне музике: неистакнути значај доживљаја форме* (стр. 234-286) - кандидат заокружује тематизацију Грејсикове естетике музике показивањем да се његово полемисање о различитим вредносним механизмима које примењује слушалац популарне музике заснива на Грејсиковом имплицитном уверењу да су слушаоци популарне музике усмерени на формално и структурално у њој, као и да су развили одређена знања и вештине за одговарајуће тумачење улоге ових аспеката популарне музике. Тако кандидат доказује да је појам форме, макар и имплицитно, конституивни аспект Грејсикове теорије.

У осмом поглављу *Одбрана популарне уметности у Шустермановој естетици и питање музичке форме* (стр. 287-319) кандидат се окреће анализи Шустерманове естетике музике и прилаже подробну анализу текста „Форма и фанк: естетички изазов популарне уметности“. Миленковић показује да се у том тексту, упркос наслову, не говори ни о форми, ни о специфично музичким аспектима фанк музике, али да овај естетичар у својој одбрани популарне уметности од критике коју јој упућују традиционално оријентисани теоретичари ипак указује на важност формалног. Улога појма форме у естетици популарне музике тако се још једном потврђује, али се потврђује и став кандидата да је тај појам неоправдано занемарен и прећутан у свом значају.

У деветом поглављу *Форма у Шустермановом тексту 'Лена уметност репа'* (стр. 320-352) кандидат трага за Шустермановим ставовима о форми хип хоп музике и показује да они неоправдано изостају у успостављеном контексту, будући да се у њему Шустерман у потпуности посвећује истицању уметничких и постмодернистичких потенцијала ове врсте музике. И ова анализа, дакле, потврђује конститутивни значај појма форме у естетици популарне музике, напореда са изостанком тематизације форме у њој.

У закључном поглављу *Закључак – прошлост, садашњост и будућност форме у естетици популарне музике* (стр. 353-388) кандидат Миленковић показује како би се савремена естетика музике могла употпунити уколико би се окренула конкретнијој анализи формалног у Хансликовом смислу те речи, издваја начине на које би се могла превазићи ограничења Грејсикове и Шустерманове естетичке концепције уколико би се у њима отвореније спроводио дискурс о форми, а затим пружа смернице и у погледу тога како би се будући естетички подухвати могли усавршити уз помоћ анализе формалног и специфично музичког.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У уводном поглављу дисертације и поглављу *Појам форме у естетичкој литератури*, кандидат Миленковић показује да је упознат са традиционалном и савременом естетичком, као и музиколошком литературом о музичкој уметности, њеној форми и садржају, али и са широким спектром текстова о феномену популарне музике. Ова поглавља имају функцију представљања теме и тезе дисертације, као и постављања основних идејних и појмовних оквира за централни део истраживања.

У поглављу о Хансликовом поимању форме, кандидат у детаљном сагледавању Хансликовог разумевања специфично музичког, формалног и структуралног, као и боје тона, демонстрира да је савладао методе концептуалне анализе. Он своју аргументацију чини посебно убедљивом упоређујући резултате свог истраживања са савременим тумачењима Хансликовог учења које нуде теоретичари попут Ника Зенгвила и Александера Вилфинга. Смисао овог поглавља је у указивању на несводивост појма форме на оквиру савременог естетичког формализма, што кандидат у даљем тексту користи како у погледу критике и дубинске анализе појединих позиција, тако и у погледу указивања на њихове скривене потенцијале.

У поглављима о основним ставовима Грејсикове естетике популарне музике *Појам форме у почетним поглављима Грејсикове књиге* и *Улога форме у Грејсиковој афирмацији естетског доживљаја популарне музике*, кандидат прецизно анализира теоријске механизме и терминологију овог теоретичара, не испуштајући из вида аспекте тог учења који указују на важност форме у њему. Кандидат посебну пажњу посвећује Грејсиковој полемици о естетској релевантности популарне музике и значају форме у њој, чиме у дисертацији јасно истиче у чему се састоји специфичност естетичке анализе популарне музике и која је улога естетике популарне музике међу другим могућим рефлексијама о тој врсти музике.

У централном делу дисертације, кандидат Миленковић поступно излаже један од кључних ставова овог докторског рада: тезу да музичка форма има много већу улогу у Грејсиковој естетици него што то тај теоретичар истиче. Да би то учинио, кандидат у поглављима *Грејсикова критика Хансликове естетике* и *'тезе о активном слушању'* и *Грејсик о вредновању популарне музике: неистакнути значај доживљаја форме* спроводи компаративну анализу Грејсиковог и Хансликовог учења, а затим се окреће опсежној анализи оригиналних доприноса Грејсикове естетике, попут његових ставова о компетенцијама потребним за слушање популарне музике. У овом делу рада долази до изражаја прецизна структурираност ове дисертације. Кандидат у њему примењује претходно спроведену анализу Хансликове естетике музике, као и детаљно разматрање основних ставова Грејсикове естетике у првим поглављима о учењу овог теоретичара.

Анализа Шустермановог естетичког учења у дисертацији кандидата Миленковића не заостаје за његовим детаљним излагањем Грејсикове теоријске концепције. Кандидат у поглављу *Одбрана популарне уметности у Шустермановој естетици и питање музичке форме* у реконструкцији Шустерманове одбране популарне музике од традиционалистичких и елитистичких критика јасно издваја ставове овог теоретичара о форми популарне музике, чак и у случајевима у којима су они тек успутни. Ово поглавље садржи посебно оригиналан осврт кандидата на изостанак тематизације форме у Шустермановом тексту „Форма и фанк: естетички изазов популарне уметности“, који до сада није спроведен у литератури о актуелној прагматистичкој естетици овог аутора. Кандидат затим доводи до крајњих консекуенци анализу Шустерманове теоријске концепције када у поглављу *Форма у Шустермановом тексту 'Лепа уметност репа'* убедљиво аргументује да овај естетичар није искористио сопствене увиде о вештини семпловања у хип хоп музици за јасно издвајање доприноса који у њој има музичка форма. У том поглављу још једном долази до изражаја способност кандидата да уз помоћ анализе примера популарне музике истакне теоријске проблеме у једној естетичкој концепцији.

Закључно поглавље дисертације кандидат спроводи на три нивоа, чиме показује да би се резултати спроведеног истраживања могли применити у различитим доменима естетичке рефлексије о музици. Први ниво његове аргументације тиче се односа савремене естетике према естетичкој традицији и могућности да се естетичко наслеђе примени на новије музичке феномене, чиме кандидат показује да његово интересовање за Хансликову естетику у дисертацији није било ограничено на историјски осврт на естетику 19. века. На другом нивоу закључка, кандидат је концизно представио могућности побољшања Грејсиковог и Шустермановог естетичког

промишљања, чиме је показао како би естетика популарне музике као млада дисциплина могла да превазиђе сопствена ограничења. Посебну иновативност кандидат испољава на трећем нивоу закључка, када показује како би се претходно илустровани теоријски механизми који се тичу форме могли применити на савремене музичке феномене које естетика популарне музике још увек није сагледала на прави начин.

Сва поглавља написана су уз поштовање свих академских узуса и правила.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

- Milenković, D. „Estetski doživljaj popularne muzike i njegova uloga u Šustermanovoj odbrani popularne umetnosti“, *Theoria*, vol. 62, br. 2, 2019, str. 83-96.
- Миленковић, Д. „Какво друштво симболизује популарна музика? Критика Грејскове естетичке концепције у књизи *Listening to Popular Music*“, *Естетика у хуманистичком кључу*, Ива Драшкић Вићановић и други (ур.), Естетичко друштво Србије, Београд, 2019. стр. 229-247.
- Миленковић, Д. „Музичка форма, естетске карактеристике и политичка конотација популарне музике у књизи *Listening to Popular Music* Теодора Грејсика“, *Естетско и политичко: зборник радова*, Уна Поповић, Милош Миладинов, Владимир Миленковић (ур.), Естетичко друштво Србије, Београд, 2019, стр. 57-77.
- Миленковић, Д. „Промишљање односа Шустерманове естетике хип хопа и Дјуијеве прагматистичке естетике“, *Естетско и стварно*, Ива Драшкић Вићановић и други (ур.), Естетичко друштво Србије, Београд, 2018, стр. 233-250.
- Миленковић, Д. „Естетички приступ форми популарне музике у светлу основних претпоставки естетике Теодора Грејсика“, *Естетска култура*, Естетичко друштво Србије, Београд, 2018, стр. 367-385.
- Milenković, D. „Understated Significance of Form in Gracyk's Aesthetics of Popular Music“, *Popular Inquiry: The Journal of Kitsch, Camp and Mass Culture*, „21st ICA Meets Popular Inquiry“, 2020: 1 (Vol 6), str. 2-13.
- Milenković, D. „Understated Significance of Form in Gracyk's Aesthetics of Popular Music“, *Possible worlds of contemporary aesthetics: aesthetics between history, geography and media: proceedings / 21st International Congress of Aesthetics ICA 2019, Belgrade, 2019*, Nataša Janković, Boško Drobnjak and Marko Nikolić (ur.), University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, 2019, str. 1238-1243.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Кандидат Душан Миленковић је у дисертацији успешно показао да је анализа формалних аспеката запостављена у савременој естетици популарне музике, односно Грејсиковој и Шустермановој концепцији, иако се теоријски закључци ових аутора често базирају управо на увидима који се тичу формалног и структуралног у музици. Кандидат показује и да се наведени аутори нису отворено бавили питањима форме популарне музике, јер су теоријски дискурс о форми поистоветили са традиционалном естетиком која је предмет њихове критике, као и са рестриктивном позицијом формализма. У дисертацији кандидат је на примеру Грејсиковог односа према Хансликовој естетици музике истакао да овакав третман естетичке традиције у естетици популарне музике није оправдан и да се не заснива на прецизној интерпретацији теоријских домета Хансликовог учења. Како би понудио алтернативу устаљеној пракси поистовећивања анализе форме са позицијом формализма, кандидат је понудио детаљну анализу Хансликовог разумевања форме и специфично музичког, а затим је из перспективе тих појмова сагледао Грејсикове и Шустерманове ставове о популарној музици и показао да анализа формалног и специфично музичког може употпунити (њихов) естетички дискурс о популарној музици. Такође, кандидат је показао да Грејсикова афирмација естетског интересовања за популарну музику, као ни Шустерманова анализа уметничке природе ове врсте музике, не може бити потпуна без тематске анализе формалног у музици, јер су слушаоци популарне музике често усмерени управо на те њене аспекте и на њима базирају своје естетско суђење о њој. На овај начин, кандидат је у дисертацији представио естетичку анализу форме у популарној музици коју није могуће изједначити са формалистичким дискурсом о форми и тиме понудио инклузивнији естетички приступ овој врсти музике од устаљеног - приступ који узима у обзир различите естетске потенцијале ове врсте музике.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат Душан Миленковић је у дисертацији јасно и прецизно изложио и протумачио резултате свог истраживања о улози форме у естетици популарне музике. Његови увиди о Грејсиковом и Шустермановом поступању, када је реч о формалном у музици, директно су произашли из детаљне анализе традиционалне и савремене литературе о форми и Хансликових ставова о формалном и специфично музичком. Истовремено, кандидат није испустио из вида специфичности Грејсикове и Шустерманове концепције, па је закључке о изостанку отвореног разматрања форме у овим учењима утемељио на подробној полемици о теоријским и термилошким механизмима ових, али и других теоретичара. Такође, резултати које је кандидат изложио великим делом су произашли из прецизне анализе примера популарне музике које Грејсик и Шустерман имају у виду у својим текстовима, као и упоређивања њихових примера са другим облицима музике ове врсте. Кандидат је закључке својих разматрања успео да формулише мимо теоријских и термилошких ограничења ових концепција: он је имплицитно указивање на форму у Грејсиковом и Шустермановом учењу учинио експлицитним и указао на места у којима формално има пресудну важност у тим учењима. Коначно, кандидат је резултате свог истраживања представио имајући у виду и актуелне подухвате у естетици популарне музике, попут рада Ендрјуа Каније. Тиме је он уочену запостављеност говора о форми у савременој естетици музике изложио не само како би указао на ограничења Грејсиковог и Шустермановог теоријског рада, већ и да би показао шта би будући естетички подухвати могли добити, уколико се окрену конкретнијој анализи формалног и структуралног у музици. На тај начин, резултати овог истраживања нису применљиви само у случају ужег интересовања за теоријски рад двојице истакнутих естетичара, већ су представљени и као полемика о предмету и методама естетике популарне музике у целини.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? **ДА**

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? **ДА**

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Докторска дисертација *Улога форме у естетици популарне музике* представља пионирски подухват када је реч о анализи форме у естетици популарне музике, јер истраживање ове теме још увек није

спроведено у домаћој и страниј естетичкој литератури. Посебно треба истаћи да је у нашој филозофској баштини приметан изостанак студија и чланака посвећених филозофији музике, те да је и у глобалном контексту естетика популарне музике врло нова дисциплина, још увек у конституисању и развоју; у том смислу, дисертација кандидата Душана Миленковића несумњив је научни допринос. Истовремено, ова дисертација представља први обимнији критички осврт на Грејсикову и Шустерманову естетику популарне музике, чиме подстиче и промовише дијалог о естетичким питањима које су ови теоретичари отворили. Коначно, кандидат Миленковић је у дисертацији отворио дискусију и о одређеним аспектима Хансликове естетике музике који до сада нису са посебном пажњом тематизовани у естетичкој литератури, попут улоге боје звука и карактеристика извођења у овој концепцији, чиме је допринео додатној актуализацији овог традиционалног учења у савременом дискурсу о музици. Како се у њој укрштају термилошке, историјске и проблемске перспективе филозофије и естетике, али и других дисциплина (попут музикологије), ова дисертација представља репрезентативну студију за начин како се данас пишу научни радови из области филозофије уметности.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

Докторска дисертација *Улога форме у естетици популарне музике* кандидата Душана Миленковића нема формалних ни садржинских недостатака. Већи обим ове докторске дисертације од уобичајеног за рад ове врсте не може се сматрати недостатком у овом случају, будући да је он био директно условљен поставком самог истраживања у овом раду.

X ПРЕДЛОГ:

На основу наведеног, комисија предлаже:

- а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
- б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
- в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:
Нови Сад, 19.12.2022.

проф. др Дамир Смиљанић, председник комисије

проф. др Ива Драшкић Вићановић, члан комисије

проф. др Уна Поповић, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.